

opdatering

Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum

2018

opdatering

Årbog for Vardemuseerne &
Ringkøbing-Skjern Museum 2018

opdatering
Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2018

© Forfatterne, Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2019

Redaktion: Caroline E. Larsen og Tine Lorange

Korrektur: Harriet Ludvigsen

Grafisk tilrettelæggelse: Tine Lorange

Forsidefoto: Niels Provstgaard sammen med sin fuglesamling. Fotoet fik Ringkøbing-Skjern Museum i forbindelse med istandsættelse og genåbning af Provstgaards Hus. Læs mere om Provstgaards Hus på side 76 og 84.

Fotos og illustrationer: med mindre andet er angivet ved de enkelte fotos og illustrationer tilhører billedmaterialet i denne bog Vardemuseerne, Ringkøbing-Skjern Museum eller Arkæologi Vestjylland

Alle kort, Danmarks Højdemodel og ortofotos: ©Geodatastyrelsen

Skrift: Myriad Pro

Papir: MultiArt Silk 130g

Omslag: 1/s 260g

Tryk: PE Offset, Varde

ISBN 978-87-93713-09-3

ISSN 1903-9581

Kære Læser!

Velkommen til endnu en udgave af *opdatering*, den fælles årbog for Ringkøbing-Skjern Museum og Vardemuseerne. Årbogen er som altid et forsøg på at fastholde noget af alt det, som er sket på de to museer i det forløbne år. Nogle år har vi prøvet at lægge et tema for årbogen. For det meste er den eneste røde tråd dog de enkelte skribenters lyst til at fortælle om deres opdagelser og oplevelser, om fund og fortidsminder og om dramatiske, stille, rørende eller overraskende historier, der dukker ud af museumsarbejdet. Og fortællelysten er heldigvis stor på de to museer. Så derfor kommer vi også i år vidt omkring. Fra arkæologiske detektorfund over Ringkøbings middelalder og lensaflysningen i Vestjylland og historier om de tyske flygtninge i Danmark efter Anden Verdenskrig til restaureringen og genåbningen af Provstgaardens Hus i Skjern Enge og børns oplevelser i Tirpitz. For ikke at glemme beretningerne fra museumsforeningerne og oversigten over de arkæologiske

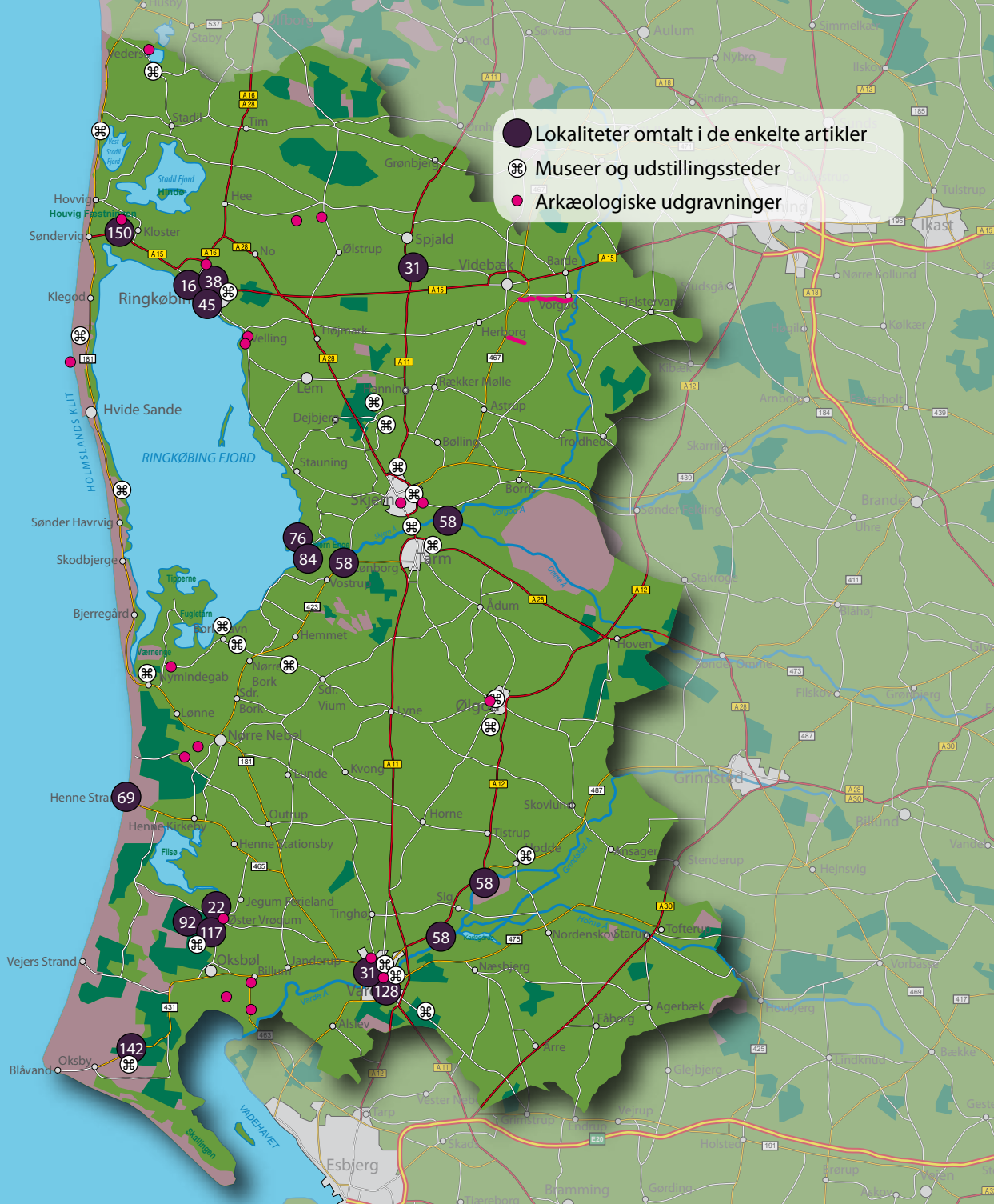
udgravninger i løbet af året. Man fornemmer forhåbentlig både bredden og det store omfang af det arbejde, de to museers medarbejdere har præsteret – igen.

Med til travlheden hører, at begge museer – trods den rekordvarme sommer – satte besøgsrekord. For første gang nogen sinde nåede vi nu meget tæt på 500.000 gæster til sammen.

Midt i denne på alle måder rekordsommer valgte Kim Clausen at træde tilbage efter 43 år som direktør for Ringkøbing-Skjern Museum. Da Kim Clausen i 1975 kom til det lille Skjern Museum, holdt han det søndagsåbent for i alt 300 gæster det første år. Inden han gik af som direktør for det fusionerede Ringkøbing-Skjern Museum rundede gæstetallet 216.000 på 14 besøgssteder. Det er umuligt at nævne alle meritterne gennem så mange års museumsvirke, ligesom en enkelt årbog som denne på ingen måde kan rumme et helt års arbejde på de to vestjyske museer.

God læselyst

Mette Bjerrum Jensen og Claus Kjeld Jensen

- Lokaliteter omtalt i de enkelte artikler
- ☞ Museer og udstillingssteder
- Arkæologiske udgravninger

150

16 38 45

31

76 84 58

58

69

22 92 117

58

58

142

31 128

58

Indhold

- 6** Museumsforeningernes årsberetninger
- 16** Karen fik genoplivet det lokalhistoriske arkiv
Af Annette Holm
- 19** Årets gang i ArkVest
Af Lene B. Frandsen & Poul Krogh Jørgensen
- 22** Landskabet fortæller
Af Karen Bjelke Fisker & Stina Trolldoft Andresen
- 31** Den magiske middelalder
Af Rachel Facius Andersen
- 38** Arkæologiske spor fra det ældste Ringkøbing
Af Jens Aarup Jensen
- 45** Grønnegade i gamle fotografier
Af Christian Ringskou
- 58** Lensafløsningen i Vestjylland
Af Mikael Frausing
- 69** Epervier – en vestjysk stranding
Af Lene Nygaard Hansen
- 76** Brødrene i Provstgaards Hus
Af Caroline E. Larsen
- 84** Provstgaards Hus – bygningshistorie og istandsættelse
Af Steffen M. Søndergaard, arkitekt MAA
- 92** At vinde freden – mellem nazisme og demokrati
Af John V. Jensen
- 117** Frygten for de tyske kvinder
Af Maria Nygaard Madsen
- 128** Blåt til inspiration
Af John V. Jensen
- 142** Who let the kids out?
Af Pernille Ø. Sørensen
- 150** Danmarks største dronfoto
Af Torben Egeberg
- 156** Årets udgravninger
Af arkæologerne i ArkVest
- 176** Tidstavle

Landskabet fortæller

Sandflugt og forseglede dyrespor ved Øster Vrøgum

Af Karen Bjelke Fisker & Stina Trolldoft Andresen

Udgravningsfeltet ved Øster Vrøgum lagt ind på et kort fra slutningen af 1800-tallet. De grønne arealer til højre viser udbredelsen af enge i området. Det nuværende Vrøgum ligger lige syd for udgravningsområdet.

Lige uden for byskiltet i Vrøgum, hvor vejen går mod Henne, ligger der en ret uanseelig mark. Selvom man ser godt efter, vil de færreste have fantasi til at forstille sig, at der i fordoms tid lå en landsby lige her! Inden længe bliver marken igen forvandlet, da Varde Kommunes forsyningsselskab, Din Forsyning, skal lave et regnvandsbassin her, hvilket var årsag til, at arkæologer fra ArkVest (Arkæologi Vestjylland) rykkede ud.¹ Kører man forbi, vil man måske ikke tro, at det var et oplagt sted til et regnvandsbassin, men da vi satte forundersøgelsen i gang i efteråret 2017, gik der ikke lang tid, førend der stod blankt vand i gravemaskinens søgegrøfter. Først i juni 2018 var vandspejlet faldet tilstrækkeligt til, at den egentlige undersøgelse kunne begynde.

Årtusinders spor af mennesker

Ved sommerens udgravning stod det hurtigt klart, at stedet har været beboet i flere perioder gennem de sidste mange tusinde år. Undersøgelsen viste, at der på et tidspunkt har været en sø eller mose i den sydligste del af området. Under de nederste tørvelag, på det som kan beskrives som

Søgegrøfterne ved Vrøgum først i februar 2018.
Det er et ideelt sted at anlægge et regnvandsbassin.

Bearbejdede flintstykker fra den ældste stenalder fundet ved Øster Vrøgum.

den "oprindelige" bund, fremkom syv flintstykker, som alle har været bearbejdet af menneskehånd. Teknikken der er blevet brugt, tyder på, at de folk, der bearbejdede flinten, besøgte stedet i en tør periode i starten af jægerstenalderen for ca. 8000-10.000 år siden, før der blev sø på stedet. Nord for vådbundsområdet lå der i jernalderen en mindre landsby, dateret til ca. 200-500 e.Kr. til det, der kaldes yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder. En gård bestod som regel af et hovedhus og et eller flere udhuse og var afgrænset af hegn. Gårdenes hovedhuse kaldes langhuse og var bygget, så der var plads til dyr i den ene ende, mens folkene boede i den anden. Landsbyen ser ud til at flytte efter ældre germansk jernalder, men hvor den flyttede hen, vil det kun være muligt at afgøre ved at lave udgravninger på de tilstødende marker. I den tidlige middelalder omkring 1100-1200-tallet, opføres der igen et par gårde på marken ved Øster Vrøgum. I middelalderen gik man bort fra at bygge huse med beboelse og stald under samme tag. I stedet byggede man nu separate staldbygninger og lader.

Marksystemer, vandhul og forseglede dyrespor

Jernalderlandsbyen har ligger på kanten af et vådbundsområde, som førhen strakte sig fra Troldholm Bæk i øst og ind til det, der i dag er Øster Vrøgum. Vandløbet har i jernalderen formodentligt været forbundet med Søvig Sund

Forenklet oversigt over det udgravede område med jernalderens huse indtegnet med mørk lilla. Middelalderhuse med gult. Med grønt ses rester af marksystem med ardsfor. Jordfæstegrave er angivet med lyseblåt. Offergruben, hvor kohornet blev fundet, er markeret med mørkeblåt. Med rødt ses de to brandgrave.

Ældre jernalder

I Danmark kalder vi perioden fra 500 f. Kr.-400 e. Kr. for ældre jernalder. Ældre jernalder inddeles i tre underperioder førromersk jernalder, som også kaldes keltisk jernalder (500-1 f. Kr.), ældre romersk jernalder (0-200 e. Kr.) og yngre romersk jernalder (200-400 e. Kr.).

Omkring 500 f. Kr. begyndte man at udvinde jern af lokale forekomster af myrmalm. Man var derfor ikke længere afhængig af bronze, som kom til Danmark fra Central- og Sydeuropa i bronzealderen (perioden før jernalderen). Ud over fordelene ved at man nu selv kunne udvinde og producere metalgenstande, så har jern også en anden fordel frem for bronze: Det er meget stærkere og derfor mere velegnet til våben og redskaber. Jernalderens bønder var altså godt rustet til at forsvare sig selv og de gårde og indhegnede landsbyer, som lå spredt ud over Danmark i oldtiden.

Yngre jernalder

Tidsrummet fra 400 e.kr.-750 e.kr. kaldes for yngre jernalder. Yngre jernalder inddeles i to underperioder: ældre germansk jernalder (400-550 e.kr.) og yngre germansk jernalder (550-800 e.kr.). Perioden hedder germansk jernalder, fordi de folk, der beboede egnene nord for Romerrigets grænser – i det nuværende Tyskland og Sydskandinavien – kaldes for germanere.

I germansk jernalder er der stor forskel på rige stormænd og fattige bønder. Rige stormænd handler med prestigevarer som f.eks. guld og glas på handelspladser tæt på havet. Her lægger skibe fyldt med varer til og sejler ud, glaskunstnere, guld og sølvmede samt håndværkere arbejder, og handelsmænd falbyder deres varer. Stormænd og fyrster bor på store gårde og har kæmpe haller til fester, religionsdyrkelse og repræsentation. Almindelige bønder må nøjes med mindre huse og lever et noget mere stille liv – ude på landet, langt væk fra magtcentre og handelspladsernes tumult.

og Filsø, og har ligesom i dag været præget af engarealer. Dengang orienterede man sig bevidst efter engområderne, hvor der var masser af muligheder for, at landsbyens køer og får kunne finde føde. Samtidig gav engene mulighed for at lave hø til vinterfodring, hvilket var en vigtig forudsætning for at holde dyrene i live vinteren over. Dog var det ikke udelukkende engene, som holdt landsbyens beboere selvforsynende med føde. Udgravningerne afslørede også et marksystem på kanten af engområdet lige syd for jernalderens gårde. Da gravemaskinen fjernede det øverste lag muld i dette område, afslørede et hvidgråt meget sandet lag, hvori man kunne iagttage et system af mørke striber på kryds og tværs i det lyse sand. De mørke striber stammer fra datidens plov som også kaldes en ard. Ploven var meget primitiv og bestod nærmest af en kroget gren fra et træ. Den kunne ikke som nutidens plov vende jorden, men blot løsne den, så det var lettere at så afgrøderne. Marksystemerne bestod af flere mindre indrammede dyrkningsfelter, hvor markskellene sås som små lave jord- eller stenvolde.

Undersøgelserne viste som nævnt, at der på et tidspunkt, før man anlagde marken, har været en sø eller en mose i området lige syd for jernalderbebyggelsen. Ved at lave en dyb nedgravning i det område, hvor vi vidste, der havde været vådbund engang, fik vi et tydeligere billede af, hvordan landskabet har set ud. Sandflugt har været et kæmpe problem. Nedgravningens profil viser, at en del af området formodentlig har været sø eller vandhul samtidig med jernalderens landsby. Gentagne gange har sandflugten hærget og efterhånden fyldt den lokale sø eller mose op. Men det, der må have været en pest for jernalderens folk, har vist sig at være en gave for nutidens arkæologer. Sandflugten har nemlig lagt sig som en fin dyne overalt og har blandt andet forseglet en mængde fine klovspor i kanten af vandhullet, hvilket afslører, at landsbyens køer og får højst sandsynligt har slukket deres tørst der.

Der blev udtaget en række jordprøver fra de forskellige jordlag i den profil, som fremkom ved nedgravningen.

Til højre ses et område med dyrespor fra køer og får. Deres klovaftryk er trådt ned i et vådbundsområde og efterfølgende forseglet af et lag flyvesand. Til venstre ses resterne af et marksystem med ardspor på kryds og tværs, som gik hen over laget med dyrespor.

Blandt andet blev der udtaget pollenprøver, som forhåbentlig vil kunne fortælle mere om de træer og planter, der voksede i området i forskellige tidsperioder. Derudover er der taget såkaldte OSL-prøver (Optisk Stimuleret Luminescens) fra sandflugtslagene, som vil kunne fortælle noget om, hvornår de enkelte sandflugtsepisoder har fundet sted. Lignende prøver blev udtaget på en arkæologisk udgravning kun tre kilometer længere mod syd ved Baunhøj ved Oksbøl. Og her viste dateringerne, at der blandt andet har været problemer med sandflugt ca. 70 f.Kr. og igen 280 f.Kr.² Det skal blive ganske interessant at se, om det samme gør sig gældende ved Øster Vrøgum. Sandflugt har generelt været et problem i jernalderen, og når man står og kigger på de utallige sandflugtslag, kan man næsten forestille sig, hvordan beboerne ved Øster Vrøgum må have følt

Afrensning af den lodrette profil, hvor man kan følge de mange lag. Det gule lyse sand mod bunden er råjord uden indblanding af organisk materiale. Det er det lag, som isen efterlod efter sidste istid for ca. 14.000 år siden. Det mørke lag lige over er gammel søbund. Efterhånden er søen blevet fyldt op, og de lyse lag øverst i profilen stammer fra gentagende perioder med sandflugt.

det hver gang en ny tung dyne af sand har lagt sig over vandhul og markerne omkring landsbyen. Man var nødt til at tilpasse sig. Vandhullet forsvandt – dyrene måtte finde vand andre steder og markerne måtte flyttes. Langsomt blev landskabets ujævne terræn udlignet, så det i dag har en helt anden karakter.

Ofret til guderne?

I den sydlige del af det udgravede område dukkede der et andet spændende fund op i et hul, der var opstået efter, at man har gravet efter ler. Lertagningshuller, der siden finder anvendelse som affaldshuller, er relativt almindelige på arkæologiske udgravninger. Der skulle bjærges ler til klining af husenes vægge og til fremstilling af de lerkar, som skulle bruges i husholdningen på bopladsen. Det er sjældent den slags fund, der medfører fundkage i skurvognen. Man skal dog ikke skue hunden på hårene. Affaldshullet eller gruben, som vi ynder at kalde det, skulle vise sig at rumme et fund, som plantede et genkendelsens smil på læben. I gruben lå en større mængde skårede lerkar, som stammer fra den ældste del af jernalderen lige før Kristi fødsel. Første tanke var, at gruben var blevet brugt som affaldshul, opfyldt af almindeligt husholdningsaffald som madrester, trækul og ødelagt køkkenudstyr. Jo nærmere vi undersøgte gruben, jo mere blev vi klar over, at der måtte være foregået andet end blot bortskaffelse af affald. I gruben sammen med de smadrede kar lå fire-fem håndstore knusesten, der har været brugt som en form for hammer. Dette gav os god grund til at tro, at karrene var nedsat i gruben og så forsætligt smadret herefter med stenene. Næsten ved bunden dukkede et velbevaret kohorn op, som gav anledning til et lille hvin hos finderens. Man kan med lethed forestille sig, at kohorn var en almindeligt forekommende affaldsrest fra slagting. Hvad særligt skulle der nu være ved det? Grunden til glæden ved fundet var, udover bevaringstilstanden, at vi kender en lignende fundsituation fra Frejasvej i Oksbøl, bare få kilometer fra Øster Vrøgum.³

Karen – den glade finder af kohornet på bunden af en offergrube.

Som i Øster Vrøgum blev der her fundet lertagningsgruber, opfyldt med smadrede lerkar. I tre af dem blev der ved bunden fundet relativt velbevarede kohorn. Den forsigtige tolkning var dengang, at der var tale om en eller flere offerhandlinger. Den konklusion nåede vi frem til, særligt fordi hornene syntes at være bevidst deponerede, som det første, helt ved bunden af gruben, hvorefter der blev lagt lerkar ovenpå. Offertolkningen falder fint i tråd med andre arkæologiske fund fra jernalderen, der vidner om, at religionen, på den tid, var en frugtbarhedsreligion. Sikring af frugtbarheden for både mennesker, dyr og afgrøder var hovedformål for religion og samfund. Ritualerne var sociale handlinger, der bidrog til følelsen af fællesskab og enighed om fundamentale værdier. Gennem disse blev det fælles ansvar for frugtbarheden og samfundets fortsatte beståen udtrykt. Tanken var, at der ved offerritualet skete en udveksling mellem menneskets og gudernes verden. Et eller flere objekter, i dette tilfælde kohorn og lerkar, blev overdraget til den åndelige verden. Man kan forstille sig, at det kunne have form af noget, som var vigtigt for giveren. Måske skal kohornet ses som en understregning af signifikansen af kvægholdet for dette lokalsamfund. Ritualer

blev tilskrevet magt til at ændre eller påvirke omstændigheder. Man ofrede til de højere magter i håbet om, at man ville opnå god høst, fødsel af raske børn, og at sygdom og ulykke ville kunne holdes fra døren. Eller måske for at takke for den velvilje man var blevet vist. Man forbinder tit ofringer med vådbundsområder som fx moser, men offerhandlinger har også fundet sted på bopladsene. Ofringer findes både inden for husets fire vægge i fx stolpehuller, langs vægge, under ildsteder eller i stalden, men også rundt om på bopladsen i gruber uden for husene. Det giver os det indtryk, at ritualerne varierer fra egn til egn og har haft forskellige udtryk og indhold. Der har altså ikke været tale om en absolut religion, som alle bekendte sig til, men snarere lokale variationer med udgangspunkt i en fælles religiøs forståelsesramme og verdensbillede. Med fundet har vi fået et lille indblik i, hvordan et offerritual kan have set ud i et mindre lokalområde omkring Oksbøl i starten af jernalderen.

Små familiegravpladser

Det var ikke kun de levendes boliger og offersteder, der dukkede op ved udgravningerne ved Øster Vrøgum. Imellem husene fremkom også flere af de døde sidste hvilesteder – gravene. De lå i to mindre klynger, som der var tradition for i denne periode, med tre i den ene og fire i den anden. De sandede jorder i Vestjylland er ikke gunstige for bevaring af organisk materiale, så vi forventede ikke at finde bevarede skeletter. Derimod håbede vi at finde de ting, man havde valgt at give den døde med på den sidste rejse, og at finde ud af hvordan man havde konstrueret og indrettet graven. I den første grav, vi undersøgte, havde den gravlagte fået et enkelt lerkar med sig i døden. Måske har det været fyldt med mad eller drikke til efterlivet. Vi kan ikke sige, om det har været en mand eller en kvinde, da lerkar i gravene er almindelige hos begge køn. Lerkarrets udformning og dekoration viser os, at den døde er blevet gravlagt i yngre romersk jernalder omkring 150-375 e.Kr.

– altså i samme periode, som de førømtalte jernaldergårde. Den afdøde synes at være stedt til hvile, ikke i en kiste, men på en lerforet bund svøbt i et skind eller en anden type klæde.

Tæt ved denne grav undersøgte vi en mindre grav. Da vi nåede bunden af denne, var den gabende tom. Vi kunne blot konstatere, at der havde været en gravformet nedgravning, og den var markant mindre end den første. Det ledte os til at tolke den som en mulig barnegrav. Det lyder muligvis ikke så spektakulært, men det er faktisk ikke så tit, vi finder barnegravene, selvom børnedødeligheden sandsynligvis var relativt høj i jernalderen. Årsagerne til fraværet kan være flere. Helt banalt kan det handle om undersøgelsesmetode og bevaringsforhold, at vi ganske enkelt ikke finder gravene, eller at de ikke er bevarede. En anden af årsagerne skal nok findes i selve begravelsesritualet. Måske har der ikke været tradition for at begrave børnene samme sted som de voksne. Det kan skyldes, at de ikke blev anset som fuldgældige medlemmer af samfundet, før de havde en vis alder, eller fordi de blev gravlagt andre steder eller på andre måder. På nogle gravpladser finder vi børnegrave, men det er ofte sammen med andre rigt udstyrede voksengrave. Det kan altså også have været et spørgsmål om social status. Den sidste grav i klyngen var også tom. Vi kan se, at den mange år efter sin anlæggelse er blevet forstyrret ved anlæggelsen af et middelalderligt hus.

En anden klynge af grave fremkom godt 50 meter vest for den første gravplads og omfattede fire grave. Gravene her lå tættere på husene, og nogle af dem lå endda under et senere hegnsforløb, hvis stolper var gravet ned i nogle af gravene. Disse grave var noget rigere udrustet end den østlige klynge. Den ene af gravene indeholdt således et par fine lerkar, samt en jernkniv, en jernfibel (et spænde til at sammenfæste dragten), en mulig nål samt en blå glasperle. Formentlig er der tale om en kvindegrav. I en anden af gravene lå et enkelt lerkar samt en tenvægt af brændt ler. Tenvægten blev brugt til at give håndtenen vægt, når der

Karen og Stina sikrer en kniv i gipspræparat.

Lene med et netop udgravet lerkar fra en af gravene.

Her er fra højre, Lene, Anne Sofie og Lene i gang med at udgrave gravene på den vestlige gravplads.

Social status i livet og i døden

Ligesom i dag var der i jernalderen stor forskel på rig og fattig. Den sociale og økonomiske forskel ses blandt andet i gravene, hvor gravgodset – udover, køn og alder – markerer den afdødes status i samfundet. Nogle blev begravet med mange lerkar med mad og drikke, smykker og våben, mens andre blot fik et enkelt lerkar med sig i graven. Mellem disse to yderpunkter har der været mange forskellige niveauer af social status og rigdom. Et andet sted hvor skellene, mellem rig og fattig kommer til udtryk er i størrelsen på gårdene. Nogle jernalderbønder havde store huse med store gårdspladser, og plads til mange dyr i stalden, mens andre havde mindre huse på mindre gårdspladser med plads til få dyr i stalden. Nogle havde altså mulighed for at skabe større overskud, både socialt og økonomisk, end andre.

skulle spindes tråd. Den var konisk med et hul i midten til en træpind, som dog sjældent er bevaret. Tenvægte forekommer ofte i kvindegrave, og der er med stor sandsynlighed også tale om en kvindegrav her. De øvrige grave indeholdt kun et enkelt lerkar, men i en af dem kunne man stadigvæk ane resterne af den døde i form af et svagt, mørkt ligspor. Karrenes udformning fortæller os, at gravene skal dateres til 150-375 e.Kr. Det at gravene ligger i to separate klynger, en mod øst og en mod vest, tæt ved husene, kunne tyde på, at de repræsenterer forskellige familier, og at det derfor måske er små familiegravsteder. Det sidste, der skal nævnes, er de to brandgrave vi også fandt i Øster Vrøgum. Der er tale om to urnegrave med brændt ben. De er desværre ikke særligt velbevarede, idet de begge er pløjet delvist itu. Den ene kunne dog samles op med noget af indholdet intakt i bunden af urnen. Det kunne være interessant at få den undersøgt nærmere for at blive klogere på dens mulige indhold. Det vil også kunne hjælpe os med dateringen af urnen. I perioden fra Kristi fødsel og frem til ca. 1000 e.Kr.

optræder både brændte og ubrændte begravelser side om side. Det vil sige, at urnegravene godt kan være samtidige med de øvrige begravelser på stedet.

Ikke alt er, som det ser ud på overfladen

Inden længe etableres regnvandsbassinet på marken ved Øster Vrøgum. De arkæologiske undersøgelser har afsløret, at der har boet mennesker på stedet ad flere omgange, hvoraf de ældste spor strækker sig tilbage til stenalderens ældste del. Det har dog ikke altid været en dans på roser at bo her, tæt på kysten. Sandflugten har, som udgravningen af vådbundsområdet afslører, været en evig modstander. Undersøgelserne ved Øster Vrøgum har på flere måder vist, at ikke alt er, som det ser ud på overfladen. Det, der i første omgang blev anset som en forholdsvis enkel udgravning, udviklede sig til at blive lidt mere kompliceret og omfangsrigt. Det helt store overblik kommer først, når alle fund, jordprøver, og de mange iagttagelser derfra, er blevet bearbejdet. Udgravningen har dog bidraget til at nuancere vores viden om bosættelsesmønsteret omkring Oksbøl og har gjort os klogere på, hvordan dagliglivet på bopladsen var organiseret i både livet og i døden.

Karen Bjelke Fisker kan kontaktes på kbf@arkvest.dk

Stina Trolldoft Andresen kan kontaktes på sta@arvest.dk

Noter

1. Undersøgelserne er samlet under journalnummeret ARV 195. Udgravningsledere på sagen var museumsinspektør Jens G. Lauridsen og museumsinspektør Stina Trolldoft Andresen. Øvrige deltagere var museumsinspektør Lene B. Frandsen, arkæolog Anne-Sofie L. Hansen, arkæolog Lene N. Hansen, museumsinspektør Poul K. Jørgensen, museumsinspektør Torben E. Hansen, arkæolog Mette S.E. Hansen, udgravningstekniker Søren L. Christensen og museumsinspektør Karen B. Fisker. Maskinfører var Henning L. Jepsen. Bygherre var Varde Kommunes forsyningsselskab Din Forsyning. ArkVest takker for samarbejdet.
2. Karen Bjelke Fisker: Alle gode gange tre – udgravninger ved Baunhøj i Oksbøl. *opdatering* 2012, s. 139-146.
3. Ibid.